

Politiets kunnskap og arbeidsstil - møte med ungdom

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2014

Kand.nr : 456

Antall ord: 6577

1 Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Begrunnelse for valg av problemstilling.....	3
1.2	Avgrensning	4
2	Metode.....	5
2.1	Min forforståelse.....	5
2.2	Valg av litteratur	6
2.3	Fremgangsmåte.....	7
3	Hoveddel.....	9
3.1	Kriminalitetsforebyggende politiarbeid.....	9
3.2	Politistil.....	10
3.3	Kommunikasjon som verktøy i kontaktetablering med ungdom	12
3.4	Hvem er ungdommene?	13
3.4.1	Sentrale risiko- og beskyttelsesfaktorer	14
3.5	Ordenspatroljens rolle.....	15
4	Drøfting: utfordringer knyttet til ordenspatroljens forebyggende arbeid i møte med ungdom.....	16
4.1	Stigmatologi.....	16
4.2	Tid til rådighet	17
4.3	Personorientert forebygging- forbeholdt sosialarbeidere?	18
4.4	Profesjonell vs. personlig	19
5	Avslutning.....	20
6	Litteraturliste	22

1 Innledning

I løpet av praksisåret forstod jeg raskt at jeg ville komme til å møte på mange vanskelige situasjoner og se mange triste skjebner i rollen som politi.

En hendelse som gjorde spesielt inntrykk på meg omhandler en 14 år gammel jente. Det var en ordinær dagvakt på ordensavsnittet, hvor jeg og min veileder kjørte patrulje sammen. Vi fikk melding om at vi måtte kjøre til et boligområde, hvor noen hadde tatt hånd om en jente som var alene og ute av stand til å ta vare på seg selv. Da vi kom på stedet møtte vi en jente som var i veldig dårlig forfatning. Hun var tynt kledd, iskald, møkkete og ustelt. Man kunne se på øynene hennes at hun var ruset, og hun hadde en tydelig ”heroin-knekk” i beina. Jenta hadde vanskelig for å gjøre rede for seg, men vi fikk etter hvert vite navnet hennes og dermed at hun var på rømmen fra en barnevernsinstitusjon. Hun hadde vært borte i 4 uker. Oppgaven vår var å ta hånd om henne og transportere henne tilbake til stasjonen, i påvente av å overlevere henne til barnevernsvakten.

Vel tilbake på stasjonen ventet vi sammen med henne før barnevernet kom. Jeg tok meg selv i å ikke helt vite hvordan jeg skulle opptre overfor henne. Det var så mye jeg hadde lyst å si, og så mye jeg ville spørre henne om. Jeg husker også jeg tenkte hva min rolle som politi i dette var. Kunne jeg i det hele tatt sagt eller gjort noe på den korte tiden som ville hatt en preventiv innvirkning i hennes liv- og i så fall var det mitt ansvar som politi?

Veilederen min og jeg snakket litt om dette i ettertid, og jeg husker jeg fikk til svar noe som at ”Vi kan dessverre ikke redde alle. Noen er det bare for sent å gjøre noe for.”

1.1 Begrunnelse for valg av problemstilling

I ettertid har dette utsagnet, og denne typen holdning provosert meg. Det er klart det er umulig å redde alle, man skal ikke være naiv. Jeg er likevel av den oppfatning at en slik tankegang ikke må gå på bekostning av at vi ikke skal gjøre vårt ytterste for å prøve. De menneskene jeg i mitt arbeid som politi møter, det er *de* jeg har en sjanse til å gjøre en forskjell for. Da kan jeg ikke ha en holdning om at det er for sent før jeg har prøvd. Jeg må også ha en innstilling om at selv om jeg har prøvd uten å lykkes, så må jeg prøve igjen, og igjen, og igjen. Hvis politiet

som siste instans gir opp, hvem kan hjelpe dem da? Politiet kan vel ikke tillate seg å gi opp et menneske?

Mine spørsmål og frustrasjoner rundt historien om den 14 år gamle jenta, handler om *personorientert forebygging* i form av hva politiets oppgaver knyttet til oppdrag som dette er. Det handler om hva vi kan gjøre som vil ha en forebyggende og dermed hjelpende effekt, som kan føre vedkommende ut av en kriminell livsstil.

Med bakgrunn i dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

På hvilken måte kan ordenspatroljens kunnskap og arbeidsstil bidra til å forebygge ungdomskriminalitet?

1.2 Avgrensning

Jeg vil avgrense oppgaven slik at jeg i hovedsak skal ta for meg de ”få minuttene” ordenspatroljen har til rådighet når vi møter en ungdom, og fokusere på den kommunikative delen av arbeidet. ”De få minuttene” er min betegnelse på en relativt kort tidsperiode, altså den tiden ordenspatroljen bruker for å løse oppdraget. Det kan handle om oppdrag vi blir sendt til av operasjonssentralen, eller mer tilfeldige møter med ungdom når man er ute å patruljerer.

Ungdommene jeg vil ta for meg er i alderen 13-18 år. Det er ungdommer som allerede har utviklet kriminell atferd, eller som er i risikozonen for å utvikle en slik atferd. Politiet har enten påtruffet dem fordi de har begått kriminalitet der og da og vi er blitt tilkalt på grunn av det, eller så har politiet påtruffet dem ved eksempelvis hjelpe- og service oppdrag, eller slike transportoppdrag som historien min innledningsvis er et eksempel på. Ungdommen har ikke nødvendigvis begått kriminalitet i disse situasjonene.

Jeg vil rette fokuset mitt mot de situasjonene som holder et relativt lavt konfliktnivå, fordi det ofte er i slike situasjoner man får til dialog. Man må dermed ikke bruke fysisk makt som vil vanskeliggjøre den kommunikative biten.

Spørsmål omkring hvordan straffeprosessuelle tiltak, samt tiltak etter politiloven påvirker forebyggingseffekten, vil jeg se bort i fra. Videre tiltak som kan tenkes aktuelt i et

forebyggingsperspektiv knyttet til ungdom, som bekymringssamtale, påtaleunntatelse og konfliktråd, vil heller ikke bli diskutert her. Jeg vil også se bort ifra den oppsøkende patruljeringen mot ungdomsarenaer i denne oppgaven.

2 Metode

Sosiolog Vilhelm Aubert formulerer definisjonen av metode slik:

”En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap” (Dalland, 2012, s. 51).

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave hvor jeg skal belyse problemstillingen min ved å ta utgangspunkt i allerede foreliggende teoretiske studier, og drøfte hvordan ordenspatruljen kan bidra i det forebyggende arbeidet rettet mot ungdom (Politihøgskolen, 2013-2014, s.4).

2.1 Min forforståelse

Forforståelse preger vår måte å se virkeligheten på, og den er oftest ubevisst (Thurén, 2009, s. 141).

Innledningsvis uttrykket jeg noen av mine tanker som dannet grunnlaget for valg av problemstilling. Dette bygger på min forforståelse omkring tema som angår kriminalitet, ungdom, holdninger, forebygging og politiets rolle sett i denne sammenheng. Jeg har i mine egne ungdomsår vært aktiv i barne- og ungdomsarbeid, og har hatt en spesiell interesse for å være en samtalepartner med ungdom som har hatt det vanskelig. Min forforståelse kan kanskje være farget av mine erfaringer med disse ungdommene.

Når jeg skal skrive en teoretisk oppgave er det viktig at jeg er bevisst over hva min forforståelse omkring et tema er. Dette fordi det vil kunne påvirke fremgangsmåten min og på hvilken måte jeg er kritisk til kilder og litteratur jeg finner. Forforståelsen min vil være både en hjelp, fordi jeg kan finne relevant litteratur som omhandler det jeg ønsker å skrive om. Den kan også være en begrensning i den sammenheng at jeg kun søker etter informasjon som vil underbygge oppfatningen jeg allerede har om et tema. Jeg kan dermed bli mindre kritisk til de kildene som sympatiserer med min egen forforståelse.

Min forforståelse rundt tema i denne oppgaven er noe jeg tidlig ble bevisst over da jeg begynte å studere litteratur, og jeg har gjennom hele prosessen forsøkt å finne kilder som kan bidra til å se min problemstilling i et kritisk lys. Det betyr derimot ikke at jeg har lyktes i mitt forsøk om *ikke* å være farget av min forforståelse. Det kan tenkes at jeg ubevisst har utelatt litteratur når jeg har søkt etter kilder, slik at de kildene jeg har funnet likevel kan være forenelige med min hypotese tilknyttet problemstillingen.

2.2 Valg av litteratur

Jeg vil presentere fremgangsmåten jeg brukte for å finne litteraturen jeg har benyttet meg av, og videre si noe om min vurdering av kilden.

I innledningsfasen av arbeidet med bacheloroppgaven brukte jeg tid på å finne relevant litteratur som omhandlet tema ungdom og kriminalitet, og politiets forebyggende arbeid knyttet til dette. Jeg har benyttet meg mye av Politihøgskolens bibliotek, hvor jeg har søkt etter litteratur i hyllene under kategorier som ”ungdomskriminalitet”, ”sosiologi” og ”kriminologi”. Videre har jeg funnet litteratur i skoleforumet It’s Learning, hvor det er lagt ut litteratur under ”lære mer”-mappen. Her fant jeg blant annet *Kriminalitetsforebygging og politirollen* en artikkel av Paul Larsson, publisert i ”Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab” (2005), Justis- og Politidepartementets Handlingsplan: *Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008)*, samt Justis- og Beredskapsdepartementets handlingsplan: *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*.

Handlingsplanene har jeg vurdert som veldig relevante og gode kilder ettersom de er utarbeidet av Justis- og Beredskapsdepartementet, og er gjeldene planverk for hva politiets oppgaver og rolle er og skal være i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Paul Larsson jobber ved forskningsavdelingen på politihøgskolen i Oslo, og har faglig kompetanseområde i blant annet politivitenskap (Politihøgskolen, 2014). Jeg anser derfor hans artikkel for å være en pålitelig og god kilde på det aktuelle området.

Videre har jeg fått tips om litteratur som kunne være aktuell for min oppgave, og har søkt etter disse i bibliotekets søkemotor BIBSYS, hvor jeg blant annet fant *Politiblikket* (2000) av

Liv Finstad og ”*Bedre føre var...*”: *En kvalitativ studie av ungdom, politi og forebygging*, Hovedoppgave i sosiologi av Engh (1995).

Liv Finstad er kjent for sitt kompetanseområde knyttet til politiet som en lærende organisasjon (Universitetet i Oslo, 2013), og jeg har ved flere anledninger som student ved PHS kommet over hennes bok i læresammenhenger. Jeg var i utgangspunktet kritisk til Enghs hovedoppgave, ettersom avhandlingen er en studie av politibetjenter som arbeider ved et forebyggende avsnitt på en politistasjon, og ikke direkte omhandler politibetjentene i ordenstjenesten som jeg har valgt å legge hovedvekten på i min oppgave. Jeg kom derimot frem til at mye av det Engh skriver i sin oppgave likevel kan relateres til min problemstilling, ettersom det forebyggende arbeidet gjelder på alle områder i politietaten. Dermed kan man bruke mange av de samme strategiene knyttet til det å bygge tillit, relasjoner og holdninger gjennom kommunikasjon med ungdommene.

Jeg har benyttet pensum fra hovedområdet ”Forebyggende politiarbeid”, samt ”Operative oppgaver”. Her har jeg hentet mye kunnskap fra *I forkant* av Lie (2011) som er en viktig kilde knyttet til det politiforebyggende politiarbeidet. Jeg har også benyttet meg av Geir Aas (2010) *Politisosiologi som forskningstradisjon*, og Pål Lagestad (2012) *Kommunikasjon og Konfliktåndtering: Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*.

Jeg ser at mange av kildene jeg har benyttet meg av bekrefter hverandre når det gjelder politiets rolle og strategier i det kriminalitetsforebyggende arbeidet rettet mot ungdom, og at de samsvarer med kriteriene i handlingsplanene utarbeidet av Justis- og Politidepartementet. Dette er noe som styrker validiteten av litteraturen, og dermed også hva min oppgave bygger på.

2.3 Fremgangsmåte

Jeg har innledningsvis begrunnet valget av problemstilling og avgrenset omfanget av den. Jeg har videre forsøkt å beskrive min forforståelse knyttet til tema ungdom og kriminalitet, og hvilken betydning det kan ha for oppgaven.

Jeg skal i det følgende, gjennom en teoretisk hoveddel og en drøftingsdel forsøke å belyse problemstillingen; *På hvilken måte kan ordenspatroljens kunnskap og arbeidsstil bidra til å forebygge ungdomskriminalitet?*

Ved første øyekast vil noen kanskje si at min problemstilling er uinteressant av flere grunner; For det **første** kan man argumentere for at den personorienterte forebyggingsmetoden er forbeholdt sosialarbeidere, og ligger utenfor politiets naturlige virkeområde. Et slikt argument kommer til kort da politiets lover, handlingsplaner og instruksjoner klart og tydelig regulerer *plikten* og *viktigheten* av politiets forebyggende arbeid, herunder den personorienterte forebyggingen rettet mot ungdommer. For det **andre** kan det tenkes at ordenspatroljens begrensede ressurser og tid til rådighet vil kunne være et argument for at denne problemstillingen vil falle i grus, og at forebygging ikke kan skje på noen minutter. Jeg vil argumentere for det motsatte. Politiet har muligheten til å ”skape tid”, og det handler mye om hvordan vi benytter oss av tiden vi har til rådighet. Stigmatiseringsteorier kan som et **tredje** argument brukes til å stille spørsmålsteget om ordenspatroljen i det hele tatt *burde* gripe inn overfor unge lovbrytere, og om tidlig inngripen vil være en slags selvoppfyllende profeti som produserer avvik i motsetning til å forebygge dem. Jeg vil argumentere for at slike stigmatiseringsprosesser også kan forebygges, ved hjelp av riktig kommunikasjon.

Disse utfordringene med flere, vil jeg drøfte mot slutten av oppgaven.

Jeg vil også forsøke svare at (1) mye handler om ordenspatroljens egne holdninger, kunnskap og engasjement til å fungere forebyggende, for hvordan man vil lykkes med arbeidet. Jeg vil (2) argumentere for at nøkkelen til suksess ligger i å ha kunnskap om ungdommene, herunder å finne roten til problemet og identifisere sentrale risikofaktorer hos ungdommen. På den måten vil man ha en forutsetning for å møte ungdommen ”der den er”. (3) God kommunikasjon og kontaktetablering er den nødvendige inngangsporten for å få tilgang til denne informasjonen, og det er slik man kan bidra forebyggende. Jeg vil gjennom teori i hoveddelen legge grunnlaget for disse påstandene.

Med dette har det utformet seg en hypotese som besvarer problemstillingen om hvordan ordenspatroljens kunnskap og arbeidsstil kan bidra til å forebygge ungdomskriminalitet; *Politistilen* vår vil være en avgjørende faktor når det gjelder muligheten til å fungere forebyggende i møte med ungdom. Forebygging skjer gjennom kontaktetablering og relasjonsbygging som fungerer som et solid fundament for nå inn til ungdommen. Det er først med dette grunnlaget forebygging kan skje.

3 Hoveddel

3.1 Kriminalitetsforebyggende politiarbeid

” Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer” (Lie, 2011, s. 21).

Forebyggende politiarbeid er en av politiets viktigste oppgaver, og det er et fagfelt som berører alle deler av politietaten (Lie, 2011, s. 20). Politilovens §1 (1995), stadfester at det forebyggende arbeidet skal være et sentralt ledd i samfunnets innsats mot blant annet kriminalitetsbekjempelse. Med andre ord har politiet en *plikt* til å drive forebyggende virksomhet.

Det finnes flere måter å drive forebyggende politiarbeid på, og ulike utfordringer gir variasjoner i hvordan man skal gripe an et problem. Problemorientert politiarbeid (POP) er den førende metoden i politiets forebyggende arbeid, og skal gjennom kartlegging og analyser definere problemer som samfunnet står overfor slik at man kan sette inn riktige tiltak til riktig tid (Lie, 2011, s. 302).

Når det dreier seg om barn og unge snakker man ofte om den *personorienterte kriminalitetsforebyggingen*. Personorientert kriminalitetsforebygging blir i Lie (2011, s. 60) definert slik: ” Personorientert kriminalitetsforebygging tar sikte på å påvirke de bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrudd. Personorientert forebygging skal forhindre at barn og unge begår lovbrudd”.

Politiet har en sentral rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, også når det gjelder den personorienterte kriminalitetsforebyggingen som metode. Politiet skal ha oversikt over ungdomsmiljøene og identifisere de ungdommene som er i risikozonen for å utvikle kriminell atferd, eller som allerede har utviklet en slik atferd. Lie trekker frem politiets oppsøkende arbeid i miljøene, kontaktetablering og relasjonsbygging med ungdom i risikozonen som noen av politiets ”verktøy” i denne typen forebyggingsmetode. Samtidig er det viktig at politiet samarbeider med blant annet skole, barnevern og foresatte (Lie, 2011, s. 60-61).

En forutsetning for å kunne drive forebyggende politiarbeid er at man i tillegg til kunnskap tilegnet fra egne erfaringer også innehar den nødvendige vitenskapelige kunnskapen om kriminaliteten og de ulike satsningsområdene. Dette omtales ofte som *kunnskapsbasert*

politiarbeid. (Lie, 2011, s. 324). I personorienterte forebyggingsmetoden fremtrer også viktigheten av å jobbe kunnskapsbasert, da politiet blant annet skal oppsøke ungdomsmiljøer og være i stand til å bygge relasjoner med ungdom.

Kunnskap kan benyttes som verktøy i forebyggende politiarbeid. Jeg vil senere presentere to områder hvor ordenspatruljen kan dra nytte av nødvendig kunnskap i målet om å forebygge ungdomskriminalitet. Først vil jeg snakke om politistil, og hva dette har å gjøre med forebyggende politiarbeid.

3.2 Politistil

Jeg har gjort meg mange erfaringer i praksisåret. Blant annet har jeg sett at det finnes et hav av ulike tankesett og væremåter i politiyrket, hvor hver polititjenesteperson har sin individuelle oppfatning av hva som kjennetegner en god og dyktig politi. Man finner sin egen ”politistil” i form av hvordan man vil opptre i politiuiformen ut ifra personlighet, verdier og holdninger. Jeg har erfart den såkalte ”rollemodellen”, ”den omsorgsfulle og empatiske”, ”kompisen”, ”den nøytrale og tause”, og politimannen med en ”ovenfra og ned-holdning”.

Finstad (2000) skriver om nyanseringer av ulike politistiler i *Politiblikket*. Hun klassifiserer politipatruljene i blant annet aksjonspatruljen og ansvarspatruljen:

Aksjonspatruljen kjennetegnes ved at den gjerne består av unge menn som prioriterer oppdrag der det skjer noe. De tilstreber en effektiv og rask oppdragsløsning og nedprioriterer i så måte andre typer oppdrag som ikke er ”skikkelig politiarbeid”. Finstad poengterer at kommunikasjon som strategisk verktøy må vike for handlinger, for å kunne løse et oppdrag hos denne typen patrulje. *Ansvarspatruljen* har kjennetegn som representerer den andre enden av skalaen. De strekker seg langt for å hjelpe og yte service, og har et arbeidsmønster som skal representere politiet på dets beste. De er opptatt av å tolke forventningene fra publikum riktig. Ansvarspatruljen verdsetter kommunikasjon som et viktig verktøy i hverdagen (Finstad, 2000, s. 105).

Larsson (2005, s. 275) trekker frem begrepet ”bamsepoliti” som en betegnelse for det ”myke” politiarbeidet som mange i politietaten ikke oppfatter som ”skikkelig politiarbeid”, men snarere sosialarbeid. Bamsepolitiet knyttes til det personorienterte forebyggingsarbeidet,

herunder arbeid rettet mot barn og unge, og nærhet til ungdomsgrupper for å fange opp såkalte risikofaktorer. Denne politistilen har en grunnleggende sosial profil, men vektlegger også grensesetting og reaktive tiltak i arbeidet.

Finstad (2000, s.107) poengterer at et sentralt trekk ved politikulturen i ordenstjenesten er at jo sterkere forventningen er om å fange flest mulig tyver, dess mindre blir man opptatt av ”mykere” arbeidsoppgaver slik som forebygging, serviceoppgaver og alminnelig konversasjon med publikum. Hvordan patruljens sammensetning er, har konsekvenser for arbeidsstil og holdning til arbeidet.

Sammenliknet med en slik politilogikk (ref. aksjonspatruljen) vil forebyggende tjeneneste nærmest fortone seg som en lang gjesp, og de konstabeluroelige opplever en slående kontrast mellom bilpatruljering og forebyggende tjeneste (Finstad, 2000, s. 107).

Jeg vil stille spørsmålsteget ved denne typen politistil. Trenger det være en kontrast mellom bilpatruljering og forebyggende tjeneste? Er ordenstjenesten uforenelig med forebyggende politiarbeid?

Klockars (sitert i Finstad, 2000, s. 107) sier at ”Politiet er ofre for sin egen grunnleggende vrangforestilling om hva det forventes at politiet skal gjøre”.

Man må danne seg en egen oppfatning av hvordan man vil opptre som politi for å kunne møte mennesker på en respektabel og god måte, og derav kunne utføre en god jobb i tråd med yrkesetiske linjer. Det tar tid å opparbeide seg en egen identitet som politi, og ikke bare ”følge strømmen” og bli som alle andre. Som profesjonelle yrkesutøvere mener jeg det er viktig å være bevisst sine egne holdninger og verdier knyttet til både menneskesyn, hvordan man ser på politiyrket, og hva politiyrket egentlig dreier seg om.

I kontaktetablering med ungdom vil politistilen, herunder våre holdninger og verdier, spille en stor rolle for hvilke resultater man kan oppnå i forebyggende øyemed. Med forebyggende innsats som mål for alt politiarbeid tror jeg det er visse polititjenestepersoner som har større sjanse for nå inn til ungdommene enn andre, og dette med bakgrunn i hvilken politistil man har tilegnet seg.

3.3 Kommunikasjon som verktøy i kontaktetablering med ungdom

Øvereide gjengitt i Lie (2011, s. 109) sier blant annet

(...) Samtale med barn og unge skal være preget av dialog med dem, i motsetning til en monolog til dem. Det er gjennom dialog at den unge får innsikt i egen situasjon og ut ifra dette kan endre det uheldige ved situasjonen. Dialogen gjør den unge mottagelig for budskapet den voksne kommer med.

Det sies at vi mennesker gjør oss opp en mening om hverandre i løpet av de første sekundene man møtes for første gang. Etter det, har man dannet seg et førsteinntrykk av vedkommende og dette inntrykket vil være av positiv eller negativ karakter. Førsteintrykket er med andre ord meget avgjørende for hvordan man oppfatter den andre, og det legger dermed også føringer for om man er åpen for å lytte til vedkommende og om man tolker det vedkommende sier med åpenhet eller skepsis.

Tillit er et grunnleggende element for politietaten. Politiet er avhengig av at befolkningen og personene vi møter har tillitt til oss, for at vi skal bli møtt med åpenhet og respekt og dermed kunne utføre arbeidsoppgavene våre. Dette er viktig med tanke på det forebyggende politiarbeidet knyttet til ungdomskriminaliteten. Vi er avhengig av at ungdommene ser på oss som ærlige og rettferdige, og at de føler på en god relasjon til oss.

Kommunikasjon er vårt beste verktøy for å skape denne grunnleggende tilliten. Det første møtet med en ungdom, altså kontaktetableringen, vil være avhengig av god kommunikasjon. Ved en vennlig, imøtekommende væremåte og en empatisk tilnærming, er mange føringer lagt for veien videre. Kommunikasjonen kan hjelpe oss til å opparbeide den gode relasjonen vi trenger for å nå inn til en ungdom, og dermed legge grunnlag for kriminalitetsforebygging.

Pål Lagestad (2012, s. 55) sier at det er i de direkte møtene ansikt til ansikt at kommunikasjonen og samhandlingen avgjør graden av tillit, og at det er i de personlige møtene evnen til relasjonsbygging blir tydeliggjort.

Med bakgrunn i nødvendigheten av relasjonsbygging og opparbeiding av tillit hos de ungdommene vi møter, fremtrer viktigheten av at politiet innehar den nødvendige kunnskapen om kommunikasjonen. Vi må vite noe om hvordan samspeillet mellom mennesker fungerer, og

hvordan vi kan benytte oss av kommunikasjon som et strategisk verktøy for å kunne lykkes med våre mål.

Lagestad (2012 s. 22-26 og 40). trekker frem flere viktige aspekter av politiets kommunikasjon med publikum. Blant annet skriver han at det å investere tid i publikum og vise tålmodighet en viktig egenskap i ordenstjenesten. Også det å forklare hva som skjer og hvorfor man gjør som man gjør har en konfliktdempende effekt, og det er av vesentlig betydning for at publikum skal oppleve at politiet behandler dem med respekt. Lagestad nevner også at å vise forståelse og utrykke empati, samt vise ydmykhet og høflighet kan fungere som forebyggende strategier når det gjelder kommunikasjonen, og redusere konfliktfylte samtaler.

Bråten sitert i Lagestad (2012, s. 55), presiserer viktigheten av profesjonelle yrkesutøveres kunnskap kommunikasjon:

Som profesjonelle yrkesutøvere er vi avhengig av både relasjonskompetansen og handlingskompetanse. Vår relasjonskompetanse er knyttet til hvordan vi kommuniserer og lykkes med det. Vi fokuserer her også på hvordan personen vi forholder oss til, oppfatter denne prosessen (...) Uten god innsikt i den relasjonen som oppstår og faktorer som påvirker den, vil den være vanskelig å benytte konkrete verktøy for å løse oppgavene.

3.4 Hvem er ungdommene?

“I det kriminalitetsforebyggende arbeidet er det viktig å ha kunnskap og forståelse for de bakenforliggende faktorene som øker risikoen for negativ atferd og kriminalitet.” (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2013-2016, s. 17).

For at ordenspatruljen best skal kunne bidra i det forebyggende arbeidet rettet mot ungdom trenger de i tillegg til kunnskap om kommunikasjonen, også kunnskap om hvem ungdommene er, hvor de kommer fra, og hva som kjennetegner dem. For ordenspatruljen er denne kunnskapen viktig for å kunne forstå ungdommene vi påtreffer, og dermed lettere kunne utføre arbeidet vårt på en hensiktsmessig og god måte ved hjelp av riktig kommunikasjon.

Ungdommens atferd kan gi oss indikasjoner på sentrale risiko- og beskyttelsesfaktorer som ofte kan forklare kriminell atferd (Justis- og Politidepartementet, 2005-2008, s.27). Hvordan vi som politi oppfører oss og kommuniserer med ungdommen vil være med på å bygge eller svekke tillit og relasjon, og dermed også legge føringer for om vi kan fungere forebyggende.

I Justis- og Politidepartementets *Handlingsplan: Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet* (2005-2008, s. 7), uttrykkes det at politiets kunnskap om hvordan risikamentalitet utløses og hvilke ”løyper” som fører til risikoatferd hos unge er en nødvendig forutsetning for å kunne jobbe forebyggende, og dermed kunne yte rett hjelp til rett tid.

3.4.1 Sentrale risiko- og beskyttelsesfaktorer

Handlingsplanen tar videre for seg en oppstilling av de mest sentrale risiko- og beskyttelsesfaktorene utarbeidet av Øyvind Kvello, forsker ved NTNU. Han skiller mellom faktorer knyttet til barnet, til omsorgspersoner, og til nærmiljøet. Jeg vil nevne noen av dem.

Risikofaktorene betegner faktorer hos barn og ungdom som kan bidra til å øke sjansene for å begå kriminell atferd. Eksempler på risikofaktorer knyttet til barnet kan være at barnet har en vanskelig temperamentstil med høyt aggresjonsnivå, lave intellektuelle evner, utrygg tilknytning til primære omsorgspersoner, ADHD kombinert med atferdsvansker, og rusmiddelbruk. Videre kan omsorgspersonene til barnet ha en streng oppdragsstil, lite tilsyn med barnet, svake følelsesmessige bånd til barnet, fysisk mishandling, lave intellektuelle evner, relativ fattigdom og levekårsproblemer samt rusmiddelbruk og psykiske vansker. Når det gjelder risikofaktorer knyttet til nærmiljøet trekker Kvello frem blant annet at barnet har antisosiale venner og kontakt med kriminelle gjenger, at det forekommer høy eksponering overfor rusmidler, utsatthet for seksuelle overgrep, og at barnet har vansker med å etablere gjensidige vennskap til andre barn som ikke er eksponert for de samme risikofaktorene som barnet selv.

Beskyttelsesfaktorene betegner det som vil kunne redusere de negative effektene av risikofaktorene. Faktorene knyttet til barnet vil være i den andre enden av skalaen, sett opp i mot risikofaktorene. Her har barnet en lett temperamentstil, vanlige og gode intellektuelle evner, en trygg tilknytning til primære omsorgspersoner, normal omgang med alkohol og ingen bruk av illegale rusmidler. Omsorgspersonene viser høy grad av varme og har evne til grensesetting. De har oversikt over hvor barnet er og hva de gjør, og har integrert samfunnets sentrale normer og verdier. Nærmiljøet er preget av positiv sosial kontroll og lite kriminalitet,

skolen mestrer atferdsvansker og gir den enkelte mulighet til å utvikle sin kompetanse (Justis- og Politidepartementet, 2005-2008, s.27-28).

Det må presiseres at det det overstående ikke er en uttømmende liste, og det vil aldri kunne være en fasit på utvikling av kriminell atferd. De fleste barn som eksponeres for flere av risikofaktorene utvikler aldri kriminell atferd, og noe av årsaken til det kan være at barnet har virksomme beskyttelsesfaktorer som ”veier opp”. Ved å stimulere disse beskyttelsesfaktorene vil man kunne oppnå forebyggende effekt (Justis- og Politidepartementet, 2005-2008, s.8).

3.5 Ordenspatroljens rolle

”Politiet har en sentral rolle og et viktig ansvar i arbeidet mot barne- og ungdomskriminalitet. Det rettes særlig fokus på forebygging” (Justis- og Politidepartementet, 2005-2008, s.11).

Politiet kommer ofte tidlig i kontakt med barn og unge som begår kriminalitet eller som har en risiko for å utvikle kriminell atferd, og det ofte gjennom den daglige ordenstjenesten. Nyrekruttering til en kriminell livsstil skjer i unge år, og også før kriminell lavalder. (Justis- og Politidepartementet, 2005-2008, s. 19).

Jeg mener det er viktig at ordenspatroljen retter fokuset i det daglige mot forebyggende arbeid, og at hver enkelt betjent tenker over hva man kan bidra med i denne forbindelse. Vår evne som forebyggende ordenspatrolje kan styrkes ved å inneha kunnskap blant annet om ungdom, og beskyttelses -og risikofaktorer knyttet til utvikling av kriminell atferd. Dersom man har denne kunnskapen, vil man kunne jobbe mer målrettet i det daglige og dermed kanskje kunne avdekke hvilke ungdommer som er i en risikosone og hva de bakenforliggende årsaker til dette kan være. Når ordenspatroljen påtreffer en slik ungdom, kan samtale og kommunikasjon gi oss grunnlag for å sette i gang tiltak, og involvere andre aktører som eksempelvis barnevernet. Denne kunnskapen danner også grunnlag for oss som profesjonelle yrkesutøvere, slik at vi lettere kan sette oss inn i ungdommens situasjon. På den måten kan vi ”trykke på de riktige knappene” som kan ha en preventiv effekt i møte med ungdom.

4 Drøfting: utfordringer knyttet til ordenspatroljens forebyggende arbeid i møte med ungdom.

Politiets mulighet til å komme tidlig i kontakt med unge kriminelle, eller ungdom som er i risikozonen for å utvikle en kriminell livsstil har klart mange fordeler. Det å slå ned på all kriminalitet utført av unge, selv de bagatellmessige handlingene, kan være virkningsfullt. Man vil tidlig kunne påvirke dem gjennom samtale, og også gi dem reaksjoner som vil kunne ha både en avskrekkende og preventiv effekt.

Tidlig innsats overfor unge lovbrøyttere er en prioritert oppgave for politiet. Tidlig og rask intervensjon er viktig for å snu en uheldig utvikling og forhindre videre kriminalitet i fremtiden (Justis- og Beredskapsdepartementet, 2013-2016, S. 22).

4.1 Stigmatologi

Engh (1995, s. 58) beskriver en tankegang om kriminalitetens utvikling i forhold til de unge med "bagatellen som blir til helvete". Her mener man at all kriminalitet begynner i det små, og at man som politi må slå ned på unge lovbrøyttere så tidlig som mulig for å hindre starten på en kriminell karriere. Engh skriver at denne tankegangen blir styrket av blant annet Stortingsmelding nr. 23 (1991-92), som påpeker at alle flergangskriminelle en gang har vært engangskriminell, og at man må ta tidlig antisosial atferd på alvor for å forhindre at ungdommene blir kriminelle. Dette bildet er selvsagt nyansert, fordi det ikke finnes noen konkret fasit på hvordan overgangen fra engangskriminell til flergangskriminell skjer, og om det er noen automatikk i denne overgangen. De store mørketallene i ungdomskriminaliteten gjør det vanskelig å vite hvor mange som har begått kriminalitet uten å bli tatt for det, og også da hvor mange som har avstått etter første gang, eller utøvd kriminalitet flere ganger (Engh, 1995, s. 60-61).

På den andre siden så er det også utfordringer knyttet til politiets tidlige intervensjon mot ungdom som har gjort lovbrudd, eller er i risikozonen for å utvikle kriminell atferd.

Stigmatologier, som at politiets forebyggende arbeid kan være med på å påskynde en overgang fra primære til sekundære avvik er eksempel på slike utfordringer (Engh, 1995, s. 11-12). Ved de reaksjonene og konsekvensene som politiet tidlig setter i gang overfor en ungdom, kan

resultatet bli at vedkommende begynner å se på seg selv som en avviker i samfunnet- som en kriminell. Politiets inngripen vil kunne føre ungdommen ytterligere inn i avvikerrollen med et stempel som kriminell fra både politiets og andres side. Et spørsmål som reiser seg i denne sammenhengen er om politiet griper for tidlig inn mot en ungdom som egentlig bare er i en utprøvningsfase? En utprøvningsfase som er en naturlig prosess i alle ungdommers liv. Vil politiets inngripen dermed ha motsatt effekt av hva som egentlig er ønskelig ved at man snarere produserer avvik i stede for å forebygge dem? (Engh, 1995, s. 11-12).

Ordenspatroljens håndtering av ungdommen vil være avgjørende for hva som skjer videre. Det er ofte vi som er ungdommenes første møte med politiet. Dermed har vi en gylden mulighet til å legge føringer for at denne stigmatiseringsprosessen ikke vil finne sted. Ved våre egne holdninger, en politistil som ser viktigheten av god kommunikasjon og vår kunnskap omkring at slike stigmatiseringsmekanismer lett kan finne sted, vil vi kunne forsøke å motvirke dette. Måten vi kommuniserer med ungdommen på og hva vi foretar oss kan ha mye å si for hvordan ungdommen oppfatter seg selv. Dersom vi forsøker å ”normalisere” ungdommens atferd og viser vedkommende at han ikke er unormal, kan vi unngå at han føler seg som en ”utstøtt kriminell”. På denne måten vil vi kanskje også lettere kunne skape en god dialog med vedkommende, og dermed skape grunnlag for relasjonsbygging.

4.2 Tid til rådighet

En annen utfordring for ordenspatroljen er *tid*. Vanligvis blir patroljen styrt av operasjonssentralen og bruker arbeidsdagen på å kjøre fra oppdrag til oppdrag. Dersom ordenspatroljen påtreffer ungdommer utenfor et oppdrag, er det ikke gitt at man har tid til å få ”de gode samtalene”. Man får plutselig en melding på samband om at noe ”viktigere” har skjedd et annet sted, og de trenger vår bistand. Ordenspatroljen blir også stadig sendt på oppdrag som involverer ungdom. Det kan være ordinære oppdrag, men også såkalte ”serviceoppdrag” som min historie innledningsvis er et eksempel på. Den tiden vi da har til rådighet, de ”få minuttene”, kan være verdifulle og vi har anledning til å bruke denne tiden fornuftig med henblikk på samtale med ungdommen. Jeg vil også argumentere for at ordenspatroljen har mulighet til å *skape tid*. Selv om andre oppdrag venter, handler det om den enkelte politibetjentens innstilling om å bruke tiden fornuftig og ta seg råd til å bruke noen minutter lenger på oppdraget enn det som strengt tatt er ”nødvendig”.

Vi snakker ofte innad i politiet om ”gode oppdragsløsninger”. Jeg mener at politiet i de situasjonene hvor man er i kontakt med ungdom, har en plikt til å ta oss *litt* ekstra tid for å få til denne gode oppdragsløsningen. En oppdragsløsning som ikke har til sikte å fungere forebyggende i møte med ungdom i risikozonen (og i dette ligger det å ta seg tid til god kommunikasjon), vil i mine øyne ikke være en *optimal* oppdragsløsning. For å sette det litt på spissen har man rett og slett ikke handlet i tråd med politiets plikter i tjenesten, da det forebyggende arbeidet skal være et fundament for alt politiarbeid vi foretar oss.

På den andre siden kan man argumentere for at den tiden vi har til rådighet uansett vil være for knapp, og at det ikke vil være mulig å bygge en relasjon til ungdommen som gjør at vi kan klare å få til en god samtale. Forebygger Erlend Madsen, gjengitt i Lie (2011, s. 102) mener at forebygging kun kan skje over langsiktig relasjonsarbeid. Hvis dette er sant, vil det være utfordrende og kanskje umulig for ordenspatruljen å kunne fungere forebyggende på en slik måte.

En annen faktor som også kan vanskeliggjøre ordenspatruljens mulighet til innvirkning på en ungdom i løpet av den korte tiden, er en tendens til ungdommers negative holdninger til politiet. Noen ungdommer ser på politiet som ødeleggende for relasjoner, vennskap og solidaritet. Det kan tenkes at ungdommene ikke identifiserer seg med oss, men som avvikere. De kan ha tanker om at vi aldri kan forstå dem, at vi ikke kjenner dem, og de forstår ikke hvorfor vi skal ”bry oss”. Dette er utfordrende med tanke på å kunne skape relasjoner og bygge tillit mellom ungdommene og politiet (Engh, 1995, s. 107).

4.3 Personorientert forebygging- forbeholdt sosialarbeidere?

Gjennom mitt år i praksis har jeg som tidligere nevnt, møtt mange ulike typer av politifolk, hvor alle har sin egen politistil. Jeg vil sammenlikne noen av dem med Liv Finstads ”aksjonspatrolje”. En gjennomgående holdning blant enkelte er at den personorienterte forebyggingen, og arbeid det såkalte bamsepolitiet verdsetter, mer er et ansvar for helse- og sosialetaten (Wegner, 2007 s.51-52), og at vi i politiet ikke har nok kunnskap til å kunne takle disse problemene. Politiet er ikke problemeiere, og skal dermed ikke gjøre andre etaters arbeid. (Larsson, 2005, s. 275).

Jeg vil argumentere for at den personorienterte forebyggingen er avhengig av et godt samarbeid mellom en rekke etater, og at politiet har en meget viktig rolle her. Blant annet kan ordenspatruljen være en viktig ressurs i det å kartlegge og identifisere barn og unge som er i risikozonen eller som allerede har utviklet kriminell atferd. I denne sammenhengen vil graden av forebyggende effekt avhenge av den enkelte polititjenestepersons engasjement, ønske, og evne til å fungere forebyggende (Wegner, 2007, s. 52).

4.4 Profesjonell vs. personlig

I motsetning til argumentet om at enkelte ungdommers dårlige holdninger til politiet vil vanskeliggjøre relasjonsbygging, kan det også tenkes at noen snarere tvert om vil kunne føle en større tilknytning til politiet enn andre voksne i livene deres. Dette på grunn av politiets kunnskaper om hva som rører seg i ungdomsmiljøene. Politiet og de unge har en slags felles referanseramme for hva som er ”vanlig”, og de kan bli møtt med forståelse og respekt på tross av deres handlinger. Dette kan bidra til at ungdommene lettere vil åpne seg for politiet enn for andre voksne som mangler denne innsikten. Den gode relasjonen politiet har mulighet til å opparbeide seg med ungdommene, kan være med på å korrigere risikoatferd hos dem. Gjennom medmenneskelighet og omsorg, men også grensesetting og kontroll, kan politiet vise at de bryr seg om ungdommen, og kanskje få dem til å ta ansvar og snu en negativ utvikling (Lie, 2011, s.114-115).

Utfordringen ligger i balansegangen mellom det å være profesjonell og det å være personlig (Lie, 2011, s.114). Politiet må være klar over sin rolle i møte med ungdom og vite at man både har opplysningsplikt til barnevern, og at andre samarbeidende etater står klare til å ta over når tiden er inne. Det ligger mye sannhet i det at politirollen ikke må gli over i sosialarbeid, hvor omsorgsrollen går på bekostning av kontrollrollen.

På den andre siden presiserer Lie at det likevel er et skille mellom det å være sosialarbeider og det å vise at omsorgsfulle handlinger er en del av politirollen. Hun skriver at ”Det handler om å være personlig uten å bli privat. Det er ikke som privatperson man har en relasjon, men som medmenneske i politirollen” (Lie, 2011, s.115).

Ordenspatruljen må være bevisst på hvilken måte man viser denne omsorgen og medmenneskeligheten på, og hvordan relasjonene bygges. Så lenge man samtidig er tydelige

grensesettere og ikke mister den kontrollerende funksjonen som politiet skal ha, vil man kunne være trygg på at omsorgshandlingene skjer innenfor politirollen (Lie, 2011, s.115).

5 Avslutning

Gjennom denne oppgaven har jeg ønsket å besvare problemstillingen min; ”På hvilken måte kan ordenspatroljens kunnskap og arbeidsstil bidra til å forebygge ungdomskriminalitet?”

Jeg har vist at mye avhenger av politistil. Den enkelte politibetjents holdninger og verdier vil være et avgjørende moment som ligger til grunn for muligheten til kontaktetablering, relasjonsbygging og tillitskapning. Jeg har også kommet frem til at ordenstjenesten *ikke* er uforenelig med forebyggende politiarbeid, men snarere presisert at det forebyggende arbeidet *skal være en del av* ordenstjenestens arbeid, og at det skal ligge til grunn for alt vi foretar oss i møte med ungdom.

Videre har jeg satt fokus på viktigheten av at politiet jobber kunnskapsbasert, både i forhold til kommunikasjon og kunnskap om ungdommene. Det at politibetjentene innehar nødvendig og tilstrekkelig kunnskap om kommunikasjonen og hvordan man skal bruke dette som et strategisk verktøy i politiarbeidet, vil være avgjørende for om ordenspatroljen vil kunne fungere forebyggende. Ordenspatroljens kunnskap om hvem ungdommene er og hva som kan være bakenforliggende årsaker til at en ungdom begår kriminalitet, er viktig. Øyvind Kvellos oversikt over risiko- og beskyttelsesfaktorer gir et bilde på dette, og jeg har presisert at ordenspatroljens kjennskap til disse faktorene er nødvendig for at vi skal kunne forstå ungdommene og kunne møte dem på en riktig måte. Dette vil være et ledd i muligheten for å opparbeide en god relasjon til ungdommene, noe politiet er avhengig av for å kunne virke forebyggende.

Gjennom drøfting av en rekke argumenter har jeg vist at det finnes mange utfordringer knyttet til ordenspatroljens forebyggende arbeid i møte med ungdom. Jeg har blant annet tatt for meg utfordringer knyttet til stigmatorier, tid til rådighet, ungdommenes holdninger til politiet, samt utfordringen knyttet til en hårfin balansegang mellom det å være personlig og profesjonell i yrkesutøvelsen.

Jeg har derimot, på tross av gode argumenter for det motsatte, holdt fast ved min hypotese jeg presenterte innledningsvis; Nemlig at den enkelte polititjenestepersons politistil- med alt det innebærer av tankesett, meninger, holdninger og verdier, er avgjørende for hvordan forebyggingseffekten blir. Dette vil være fundamentet forebyggingskraften bygger på. I tillegg vil politibetjentens kunnskap omkring ungdommene, og kommunikasjon som verktøy, samt en bevisstgjøring og erkjennelse av utfordringene knyttet til det forebyggende arbeidet, bidra til å gjøre politibetjenten bedre rustet til å lykkes med sitt mål.

Med dette kokes alt ned til at mye handler om politikultur og politistiler, og som vi har sett finnes det mange ulike stiler og variasjoner av en slik kultur. En problemstilling som naturlig utformer seg herfra, er at det skal vanskelig gjøres å endre kultur og holdninger innad i politietaten. Selv om jeg og min kollega på patruljen har en politistil som tilsier at vi kan lykkes i det forebyggende arbeidet, vil det ikke nødvendigvis si at andre ordenspatruljer innehar den samme kunnskapen, de samme holdningene og dermed den samme forutsetningen for å lykkes. Dette er selvsagt et moment som utfordrer min problemstilling på et annet plan, fordi det handler om å endre holdninger innad i politietaten. En slik problemstilling ville være interessant å se nærmere på, men blir for omfattende her og nå. En ting som må sies å være sikkert, er at politikultur ikke er noe som kan endres over natten. Det må snarere ses på som et langsiktig mål for å lage et godt fundament som det forebyggende politiarbeidet kan bygge på.

I påvente av dette langsiktige målet, kan den enkelte ordenspatruljen likevel gjøre sitt ytterste for å fungere forebyggende i møte med ungdom. Vi kan ikke tillate oss å gi opp.

6 Litteraturliste

- Aas, G. (2010) *Politisosiologi som forskningstradisjon*. I H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Red.), *Politivitenskap på egne ben?: En essaysamling*. Oslo: Politihøgskolen.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5.utg.) Oslo: Gyldendal akademisk.
- Engh, L. W (1995) ”Bedre føre var...”: *En kvalitativ studie av ungdom, politi og forebygging*, (Hovedoppgave i sosiologi, Universitetet i Oslo).
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. (3.utg.) Oslo: Pax Forlag A/S.
- Justis- og Beredskapsdepartementet, (2013-2016). *Handlingsplan: Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Oslo: Departementet.
- Justis- og Politidepartementet, (2005-2008). *Handlingsplan: Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet*. Oslo: Departementet.
- Lagestad, P. (Red.). (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering: Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Larsson, P. (2005). Kriminalitetsforebygging og politirollen. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap* 2005. 92(3). Oslo: Politihøgskolen (2006)
- Lie, M. E. (2011) *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Politihøgskolen (2013-2014) *Retningslinjer for bacheloroppgaven*. Oslo.
- Politihøgskolen (2014, 14. januar) *Paul Larsson*. Hentet 5.mai 2014 fra <http://www.phs.no/researchers/paul-larsson/>

Politiloven. (1995). *Lov om politiet (politiloven)*. Oslo: Cappelen Damm AS, 2011.

Thurén, T. (2009). *Vitenskapsteori for nybegynnere*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Universitetet i Oslo (2013, 10.oktober). *Liv Finstad*. Hentet 5.mai 2014 fra
<https://www.jus.uio.no/ikrs/personer/vit/lfinstad/>

Wegner, R. B. (2007) *Politistrategi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Selvvalgt pensum:

Engh, L. W (1995) ”*Bedre føre var...* ”: *En kvalitativ studie av ungdom, politi og forebygging*,
(Hovedoppgave i sosiologi, Universitetet i Oslo).

134 sider.

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. (3.utg). Oslo: Pax Forlag A/S.

Side 87-126= 39 sider

Justis- og Beredskapsdepartementet, (2013-2016). *Handlingsplan: Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Oslo: Departementet.

60 sider.

Justis- og Politidepartementet, (2005-2008). *Handlingsplan: Sammen mot barne-og ungdomskriminalitet*. Oslo: Departementet.

28 sider.

Larsson, P. (2005). Kriminalitetsforebygging og politirollen. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap* 2005. 92(3). Oslo: Politihøgskolen (2006)

11 sider

Wegner, R. B. (2007) *Politistrategi*. Oslo: Universitetsforlaget.

s. 47-60 = 13 sider

Totalt antall sider selvvalgt pensum: 285 sider.